

FORN VÄNNEN

JOURNAL OF
SWEDISH ANTIQUARIAN
RESEARCH

Utgrävningarna på Ihrefältet sommaren 1941

Stenberger, Mårten

Fornvännen 67-70

http://kulturarvsdata.se/raa/fornvannen/html/1942_067

Ingår i: samlar.raa.se

UTGRÄVNINGARNA PÅ IHREFÄLTET SOMMAREN 1941

Under den pågående bearbetningen för Gotlandsverket av fynden från Gotlands vikingatid ha svårigheter yppats att få till stånd en någorlunda säker kronologisk indelning av det väldiga material från denna period, som under årens lopp anlant till museerna. Tämligen klart låta sig det senare 900-talet och 1000-talet utskilja ur fyndmassan, medan återigen den äldre vikingatiden mindre villigt medger en närmare klassifikation. Anledningen här-

Fig. 1. Ihrefältet, Hellvi socken, Gotland. Gravarna 231 och 232 från öster sedan kringliggande rassten borttagits. B. Almgren fot.

The Ihre Field, Hellvi parish, Gotland. Graves 231 and 232 from the east after scattered fallen stones had been removed. Photo B. Almgren.

till är att söka dels i den på Gotland under vikingatiden mera än någonsin tillförene rådande konservatismen i det formala och dekorativa skapandet, dels också i en märklig fattigdom på gravfynd från vikingatidens förra hälft. Under det att gravfynden från 900-talet och 1000-talet kunna räknas i flera hundratal, är blott ett begränsat antal säkra 800-talsgravar kända från ön.

Under dessa förhållanden har det framstått som nödvändigt att genom systematisk utgrävning av ett sådant gravfält, vilket kunde antagas rymma gravar från hela vikingatiden, söka erhålla de eftersträfvade da-

teringsförutsättningarna. Ett särskilt lämpligt gravfält, relativt litet utsatt för skattgrävning och andra sentida ingrepp, ansågs vara den stora gravbacke vid Stora och Lilla Ihre i Hellvi socken på nordöstra Gotland, där i samband med vägomläggning 1933—34 omkring 200 gravar blevo undersökta av C. Claesson, E. Floderus och N. Gillgren. År 1935 företogs dessutom förf. till detta meddelande undersökning av ett 10-tal gravar på Ihregravfältet (M. Stenberger, Ett par gravfynd från Ihre i Hellvi, Gotländskt arkiv 1936). De under dessa år undersökta gravarna, vilka i stor utsträckning utmärkte sig genom ett rikligt fornsaksinnehåll, förskrevo sig huvudsakligen från vendeltid men även till någon del från folkvandringstid och vikingatid.

Gravfältet är ett av Gotlands största och räknar omkring 600 ovan jord synliga gravar. En mängd andra torde befinna sig under flat mark. Gravarna äro anlagda på en långsmal, låg ås, vilken sträcker sig i riktningen ungefär nordväst—sydost. De äldsta gravarna, belägna i fältets norra utkant, synas förskrivna sig från romersk tid, medan de yngsta, liggande längst i söder, härröra från vikingatidens avslutningsskede. I stort sett förefaller fältet sålunda kontinuerligt ha utvecklats från norr till söder.

Utgrävning av Ihrefältet igångsattes under förf:s ledning förfliden sommar. Arbetet möjliggjordes genom anslag från Riksantikvarieämbetet, Föreningen Gotlands fornvänner och Uppsala universitet. Som platsledare fungerade fil. lic. Ingemar Atterman, vilken som medhjälpare hade 6—8 studenter från Uppsala universitet och Stockholms högskola. För grovarbetets utförande hade till expeditionens förfogande genom Riksantikvarieämbetets försorg ställts en kontingent civilarbetare i militärtjänst.

Frånsett fältets allra nordligaste avsnitt, där Lilla Ihre gård ligger, torde området för 1941 års undersökning vara den enda del därav, vilken utsatts för nämnvärd skadegörelse. Det utvalda gravfältspartiet tedde sig före undersökningen som ett enda, sammanhängande stenrammel, i vilket blott med svårighet enskilda gravanläggningar kunde urskiljas. Under hand lät sig emellertid grav efter grav utpreparera, de sydligaste anordnade som flacka rösen med omsorgsfullt byggd, murad fotkant och skelett i stenkistor (fig. 1), de längre i norr befintliga likaledes markerade av rösen men av högre resning och med den i mur lagda kanten ännu bättre och högre gjord. I denna senare svit blevo brandgravar allt vanligare, antingen i form av brandskikt i rösen eller brandläger i små, rösetäckta stenkistor.

Sammanlagt omkring 20 rösen undersöktes. Den supponerade kontinuiteten i gravfältstillväxten från norr till söder blev för det undersökta områdets del till fullo betygad. Gravarna i den sydligaste utkanten förskrevo sig från 1000-talet, medan de norr därom belägna undan för undan indicerade allt högre ålder. Särskilt anmärkningsvärd var en obränd mansgrav från tiden omkring 900 med vapen samt skelett av häst och hund — en rätt ovanlig företeelse på ett vikingatida gotländskt gravfält. I allmänhet voro gravarna rika på föremål. Huggna stenar till kantkedjor

ävensom bildstensfragment, hämtade från äldre gravar och alltså sekundärt infogade i vikingatidsanläggningarna, kommo flerstädes i dagen. En oskadad bildsten från omkring 700 e. Kr. hade begagnats som gavelhäll i en stenkista från sent 900-tal (fig. 2).

Fig. 2. Ihrefältet, Hellyvi socken, Gotland. Grav 225 från norr. Skelett i stenkista med bildsten i södra gaveln. Kistan har varit dold av ett röse.

I. Atterman fot.

The Ihre Field, Hellyvi parish, Gotland. Grave 225 from the north. Skeleton in stone coffin with picture stone in the south gable. The coffin was covered with a cairn. Photo I. Atterman.

Fjölårets grävningar gävo gott löfte. Det är att hoppas att arbetet systematiskt skall kunna fortsättas under de närmast kommande åren. Grävningarnas framförande i nordlig riktning måste innebära att kontakt uppnås just med begravnin­gar från 800-talet och därmed bör också —

icke minst med hänsyn till den konsekvens i gravarnas inbördes placering, som synes föreligga på detta gravfält — resultat kunna erhållas för ett riktigare och mera ingående bedömande än vad hittills varit möjligt av den äldsta gotländska vikingatiden, dess gravskick, formvärld och utvecklingsförlopp.

Mårten Stenberger

STENÅLDERSKERAMIK FRÅN »REVSBACKEN» VID ALBÄCKSBORG I MAGLARPS SOCKEN, SKÅNE

Ungefär 300 m NO om Albäcksborgs gård i Maglarps socken, Skåne, ligger en grusås kallad »Revsbacken» (skrives i rapporter till Riksantikvariären även »Röshögen» och »Rösbacken» — namnformen »Revsbacken» torde vara den riktiga). I ett gammalt grustag därstädes ha vid upprepade tillfällen tillvaratagits stenåldersfynd, mest keramikskärvor. År 1936 besökte dr. Folke Hansen platsen på Riksantikvariärens uppdrag och konstaterade att 3 olika fyndområden funnos på ägor. Dels en *stenåldersboplats* kring ovanstående grustag på »Revsbacken» (belägen ca 12 m över havet och redan till största delen utplånad genom grustäkten), dels en *vikingatidsboplats* strax öster om Albäcksborgs gård, dels ytterligare ett fyndområde för stenålderssaker några hundra meter OSO gården (därifrån tillvaratogs bl. a. en *tjocknackig flint-yxa*, använd som spånkärna, SHM inv. 21634: 3). Bland fynden från Revsbacken, tillvaratagna av Hansen och inlämnade till Statens Historiska Museum (inv. 21634: 1) befinna sig bl. a. ett bukfragment av en *trattbägare* med vertikal linjeorning, såsom fig. 1: d visar; en kärltyp som tillhör döstid och äldre gånggriftstid samt en *bukskärva* av ett större kärl ornerat i äldre gånggriftstidsstil med vertikala band, omväxlande korsskafferade och fyllda med kraftiga mejselintryck, fig. 1: e. Vidare en mindre *skivyxa* med väl tillhuggna sidokanter samt en *skivskrapa* med bred, utbuktad egg, båda av grå limhamnsflinta.

När sedermera amanuensen H. Arbman på Riksantikvariärens uppdrag år 1937 besökte platsen överlämnade markägaren A. Jakobsson till honom ytterligare en del stenålderskeramik och flintor¹ från grustaget (SHM 21930). Bland dessa krukskärvor befinna sig dels *vertikallinjeornade fragmenter* av liknande trattbägare som fig. 1: d förutom en hel del *oornerade bitar* av liknande kärl, men dels också summa 6 *bitar* av två eller flera ganska stora kärl, vars bukornering består icke allenast av vertikala linjer utan även av glest placerade vertikala lister, fig. 1: a—b. Godset är det vanliga ordinära megalitiska, stenblandat, väl bränt, med mörkare kärna men ljusrödbruna ytterskikt, ursprungligen glättade ytor, numera mestadels ganska vittrade. Fig. 1: b visar ett fragment från halsbukveckot, diametern kan uppskattas till icke mindre än ca 40 cm, ett ganska stort kärl alltså. Övriga skärvor av denna art visa en diameter kring buken av ca 30 cm. Så

¹ Flintorna bestå av tvenne vackra utbuktade *skivskrapor* och ett par delvis kantretuscherade *avslag*, allt av grå limhamnsflinta.